

Conceptverslag van het rondetafelgesprek inzake het onderzoek en het rapport Meer waarde met groen van de Rekenkamercommissie, gehouden op 10 maart 2016 van 17.30 tot 19.00 uur

Aanwezige raadsleden: de heer Amand (Trots), de heer Aynan (PvdA), de heer Baaijens (Actiepartij), de heer Berkhout (GroenLinks), de heer Bloem (SP), de heer Dreijer (CDA), de heer Drost (GroenLinks), de heer Hulster (Actiepartij), mevrouw Huysse (GroenLinks), mevrouw Klazes (GroenLinks), mevrouw De Leeuw (OPH), de heer Van Leeuwen (D66), de heer Roduner (PvdA), mevrouw Van der Smagt (VVD), de heer Visser (ChristenUnie) en mevrouw Van Zetten (HartvoorHaarlem)

en vele Haarlemmers van organisaties uit de stad

Voorts aanwezig namens de Rekenkamercommissie: De heer Garretsen, de heer Gün, mevrouw Mulders (secretaris), de heer Poppema (onderzoeker, Grontmij), de heer Smit (voorzitter) en mevrouw De Vries.

Verslag: Mevrouw Van de Belt

De voorzitter opent de bijeenkomst om 17.35 uur en heet iedereen welkom op deze rondetafelbijeenkomst over de nota Meer waarde met groen. De Rekenkamercommissie (RKC) ondersteunt de raad in zijn kaderstellende en controlerende taak richting gemeenteraad. De RKC heeft een zelfstandige rol en bepaalt zelf haar onderzoeksthema's – maar kijkt wel goed naar de actualiteit. De centrale vraag bij de genoemde nota en het onderzoek daarbij is hoe de gemeente invulling geeft aan de ambitie om de kwaliteit van openbaar groen te versterken en hoe zij hierbij invulling geeft aan de toekomst- en klimaatbestendige stad.

De heer Poppema, onderzoeker Grontmij, licht toe dat de onderzoekers hebben gekeken vanuit de visie openbaar groen. Verschillende thema's kwamen daarbij aan de orde: openbaar groen, toekomst- en klimaatbestendige stad, burgerparticipatie. Het onderzoek heeft gelopen tot juli, en een nieuwe ontwikkeling is bijvoorbeeld de klimaatstresstest in november. De onderzoekers hebben het gemeentelijk beleid bekeken, veel gesprekken gevoerd met ambtenaren, raadsleden en voorzitters van wijkraden. Opmerkelijk was de grote betrokkenheid *van* eigenlijk alle gelederen.

Conclusies thema groen

Over het algemeen is het beleid voor groen goed georganiseerd, maar verbetering is mogelijk door meer integraliteit. De structuurvisie kan meer integraliteit tussen beleidsplannen bewerkstelligen. Het groenstructuurplan uit 1991 is verouderd en het is echt noodzakelijk nieuwe inzichten mee te nemen. Groen vertegenwoordigt (financiële) waarde en heeft invloed op het welbevinden en de gezondheid. Het college heeft vorig jaar aangegeven een begin te maken met het verder vormgeven van die waarde. De ambitie is om Haarlem groener te maken, maar de beeldkwaliteit is lager geworden door de bezuinigingsmaatregel en dat *kan* effect hebben op de kwaliteit van het openbaar groen. Dat betekent dat er gras tussen de tegels blijft groeien en dat het groen wat robuuster wordt. De gemeente streeft niet naar uitbreiding van het groen, maar wel naar behoud en verbetering van wat er is. Groen is een waarde waarvoor men actief moet opkomen.

Burgerparticipatie in relatie tot openbaar groen

Haarlem kent veel initiatieven van burgerparticipatie en veelal betreft dat het groen. Daarmee zijn er ook sociale doelen te behalen. Er is echter geen beleid voor burgerparticipatie, maar ambtenaren doen hun best en hanteren vaak maatwerk. Zo blijven er echter wel kansen onbenut. Er is een nota stadslandbouw en er is een budget voor leefbaarheid. Burgerparticipatie is soms lastig; er kan sprake zijn van belemmerende regelgeving. Burgerparticipatie vergt dus zeker een inspanning van de

gemeente en ook van de burgers. In de praktijk helpt het als er burgers aan de slag gaan die projectmatig werken of ervaring hebben met de gemeente. Het vergt veel doorzettingsvermogen en tijd. De houding van de gemeente is enigszins reactief.

Toekomst en klimaatbestendigheid

Door klimaatverandering, langdurige natte of juist droge perioden of perioden met zware regenval ontstaan problemen die de gemeente moet oplossen. Openbaar groen kan daarbij een rol spelen, bijvoorbeeld om water op te vangen. Dat wordt nu nog te weinig benut. Het thema toekomst- en klimaatbestendigheid is nog onvolledig uitgewerkt. Inmiddels is de klimaatstresstest opgezet, een stap in de goede richting.

De financiële kaders

De uitgaven aan groen zijn gefragmenteerd en komen in verschillende onderdelen terug. Dat maakt het lastig om precies te zien welke bedragen waar naartoe gaan. De gemeente heeft een ecologisch beleidsplan opgesteld. Dat is SMART geformuleerd met een uitvoeringsprogramma en geld erbij. Het budget voor ecologie en biodiversiteit is toereikend, maar dat kan jaarlijks wisselen en dat zorgt dus voor onzekerheid aangaande de continuïteit. Er zijn budgetten voor ecologie en duurzaamheid; het leefbaarheidsbudget voor initiatieven is teruggelopen. Het beheer van het groen is uitbesteed bij Spaarnelanden. Daarmee worden ook sociale doelen behaald, maar qua financiën is dat wellicht niet marktconform. Groen heeft waarde. Daar kan de gemeente iets mee doen. Het vervangen van gekapte bomen is vertraagd; er is sprake van een behoorlijke achterstand. Op dit moment is het onderhoud van groen volledig aanbesteed. De uitgaven staan vast. Kostenbesparende initiatieven zijn lastig te realiseren vanwege die constructie. Er ligt nu een stresstest, maar tijdens het onderzoek was onbekend of er nu ook budget is om die stresstest daadwerkelijk uit te voeren.

Voorbeelden burgerinitiatieven

Soms kunnen bomen de lichtinval bij huizen ernstig beperken – zoals bij de appartementen in Meerwijk. Dat levert een spanningsveld op. Bij de Van Marumstraat in het Rozenprieel is een burgerinitiatief geweest waarbij het groen niet alleen mooi is, maar ook een mooie wateropvang vormt. Het adopteren van boomspiegels in de bomenbuurt en ze beplanten met bloembollen, ziet er gewoon heel goed uit.

Aanbevelingen

Mevrouw De Vries licht de aanbevelingen van de RKC toe.

1. Formuleer samenhangend beleid zodat beleidsvoorstellen voor openbaar groen alle belangrijke tendensen en ontwikkelingen in hun onderlinge samenhang beschrijven en zodat hieraan voldoende specifieke doelstellingen en middelen kunnen worden gerelateerd.

Belangrijk hierbij is dat openbaar groen het vaak verliest in de ruimteclaimdiscussie over asfalt, parkeervlakken of andere zaken. Het probleem is dat er geen financiële waarde wordt toegekend aan openbaar groen. Daarom dient groen altijd een rol te spelen bij de afweging als het gaat om inrichting van de openbare ruimte. Zo wordt het ook daadwerkelijk geïntegreerd beleid en dat was tot nu toe niet vanzelfsprekend.

2. Ontwikkel effectieve instrumenten om de functie van openbaar groen te verbinden aan bestuurlijke ambities.

Daarbij moet de samenhang niet uit het oog worden verloren. De structuurvisie kan daaraan richting geven. Groen moet dan binnen de structuurvisie wel een bepaalde functie krijgen en daarbij ligt de vraag voor in hoeverre men voor openbaar groen een kwantitatieve norm wil opnemen. Bij water is het zo dat voor elk stukje asfalt 15% van het verharde stuk moet worden gecompenseerd met water. Zo zou er ook een norm voor groen kunnen worden opgenomen. De afweging om parkeergelegenheden of speelvoorzieningen te plaatsen, ligt met name in het centrum moeilijk. Ook tuinen in het centrum zijn vaak versteend en dat is lastig bij hevige regenval.

3. Plan van aanpak voor actief burgerschap in openbaar groen.

Burgers tonen veel initiatieven, maar dan moet men wel bekend zijn met de ambtelijke organisatie of zelf veel verstand van zaken hebben, anders haakt men af. Een belemmering daarbij vormt de tegenstrijdige regelgeving in Haarlem. Die zou de gemeente moeten opschonen.

4. Nader onderzoek doen naar de concrete rol en invulling van openbaar groen in de bouw van een toekomst- en klimaatbestendige stad.

Groen heeft daarin een belangrijke rol, naast de beleving. Er wordt echter op bezuinigd. De kosten-baten van groen voor welzijn, de waarde van de huizen, voor biodiversiteit, drinkwaterkwaliteit en wateropvang zijn zeker een afweging waard.

5. Financiële en maatschappelijke waarde van openbaar groen is belangrijk om in het afwegingskader mee te nemen en voor de inzet van beschikbare middelen, ontwikkeling en onderhoud van openbaar groen.

Daarbij wordt gedacht aan de effecten op het milieu, gezondheid, de waarde van vastgoed en de sociale veiligheid.

De aanbevelingen voor samenhangend beleid, burgerschap en instrumenten om groen in te zetten hangen allemaal met elkaar samen. Die integraliteit speelt daarbij een belangrijke rol. De invulling daarvan is aan de raad en de raad is opdrachtgevend aan het college.

Vragen en opmerkingen

Mevrouw Boerma, voorzitter Platform Haarlem Groener, spreekt haar teleurstelling uit dat het platform helemaal niet betrokken is geweest bij de opstelling van dit rapport. Dat is eigenlijk typerend voor enerzijds de welwillendheid richting burgerparticipatie en anderzijds het nog niet op gelijk niveau zitten met burgers en burgerinitiatieven. Het verschil tussen systeemwereld en leefwereld is nog groot. Er zit veel frustratie bij de verschillende groepen.

De Vogelbescherming en de Haarlemse Bomenwachtters zijn evenmin gevraagd.

Toegelicht wordt dat er een startbijeenkomst is geweest en daarbij zijn alle groene initiatieven van Haarlem gevraagd. Het bewonersinitiatief van de Van Marumstraat en eveneens het platform van Meerwijk zijn daarop aangehaakt. Iedereen had kunnen meedoen, maar kennelijk heeft niet iedereen kennisgenomen van de uitnodiging. De uitnodiging had inderdaad op z'n minst naar alle wijkraden kunnen gaan.

Mevrouw Van Kesteren van wijkraad Delftwijk-Waterbuurt heeft gezien hoe alle restpercelen in de wijk zijn volgebouwd. De structuurvisie is al vastgesteld, dus volgens die visie worden de laatste resterende stukjes nu ook nog volgebouwd. Het is echt van groot belang dat die groennorm wordt geactualiseerd in de structuurvisie, om de nu nog bestaande groengebieden te behouden. Groen moet echt die waarde krijgen. Het is fijn dat dit rapport er nu ligt en dat deze bijeenkomst er nu is, maar het is echt tijd groen te implementeren in het beleid – zoals ook al werd voorgesteld in het rapport Meer natuur in Haarlem uit 1997. Dit is zeker niet de eerste keer dat het belang van groen wordt benadrukt. Mevrouw Van Kesteren constateert dat niemand zich realiseert dat ecologie een grote rol speelt en van grote waarde is in de samenleving.

De noodzaak die de RKC neerlegt om het groen meer financieel of maatschappelijk gewicht te geven is er absoluut. Groen dient beslist die herkenbare waarde te krijgen.

Mevrouw Van Zetten benadrukt dat ook de politiek al jaren hamert op het belang van groen. Ze betreurt het dat niet meer gemeenteraadsleden zijn benaderd voor dit onderzoek of zijn gevraagd om mee te denken over deze groennota. Ze ziet de vooruitgang in de nota niet.

Mevrouw Van der Smagt mist in het advies het instrumentarium om het beleid te implementeren. Het rapport is weinig concreet. Er is bij de eerste aanbeveling al een misverstand bij het college en de RKC.

Die tegenstrijdige opinies zeggen iets over de formulering van het advies. Dat kan, moet concreter. Bijvoorbeeld: bij elke herinrichting moet het openbaar groen worden meegenomen als waardebepalende factor. Ze kan zich vinden in de aanbevelingen, maar die moeten echt concreter.

De voorzitter benadrukt dat een raadslid altijd de mogelijkheid heeft amendementen aan te brengen bij het raadsstuk en de tekst scherper te maken.

Mevrouw Prins spreekt namens de Haarlemse Bomenwachters. Ze houdt zich veel bezig met het zoeken naar de oorzaak waarom het niet lukt om Haarlem groener te krijgen. Ze hoopt dan ook op een vervolg van deze bijeenkomst en dat het Platform Haarlem Groener en de Haarlemse Bomenwachters worden betrokken bij de constatering waar verbeteringen mogelijk zijn. De inbreng van derden kan dan worden verwerkt in verbetervoorstellen. Het ontbreken van de SOR als toetsingskader bij bestemmingsplannen en de geringe communicatie bij de start van (her)inrichtingstrajecten leidt tot frustraties. Het college geeft aan dat concrete beleidsmaatregelen in ontwikkeling zijn, maar dat levert niets op: ze moeten worden toegepast. Sectorale plannen, bestemmingsplannen en bouwplannen worden geprioriteerd. Overall wordt gekapt. De SOR moet de hoogste prioriteit krijgen. Ze roept op effectieve instrumenten te ontwikkelen en te implementeren. Het budget voor beheer en onderhoud is verlaagd en dit leidt tot versnelde afschrijving op de levensduur van bomen en plantsoenen. Klimaatbestendigheid is geen item waarmee rekening wordt gehouden bij de woningbouwplannen. Leefbaarheid en groen zijn ondergeschikt aan de andere normen. De raad dient echt eisen te stellen aan de normen voor vierkante meters groen en het aantal bomen bij bouwprojecten conform de conceptnota Groen. Ze zou willen zien dat de raad een plan van aanpak vaststelt voor actief burgerschap. Als het groen in de leefomgeving wordt bedreigd, worden het Platform Haarlem Groener en de Haarlemse Bomenwachters erbij betrokken, maar ze kunnen ook ongevraagd advies uitbrengen. Nu worden belanghebbenden niet of veel te laat bij bestemmingsplanwijzigingen en bouw- en (her)inrichtingsprojecten betrokken. Er is nu wel een stresstest uitgevoerd, maar het college prioriteert niet de SOR. De financiële maatschappelijke waarde van het groen wordt geïncorporeerd, terwijl de gemeente zegt wel kennis te hebben door landelijk deel te nemen aan organisaties die zich bezighouden met implementatie van de uitvoeringsmaatregelen. Het gaat er niet om dat er meer beleid wordt gemaakt, maar dat het beleid wordt toegepast. Ze moet constateren dat de wil om meer groen en kwalitatief beter groen aan te brengen, vaak ontbreekt. Ze oppert een groep op te richten met groene, grijze en rode ambtenaren, raadsleden en burgers, die zich inzet voor het adviseren rond snelle maatregelen die de openbare ruimte van de stad vergroenen.

Mevrouw Klitsie, groenambassadeur van Platform Haarlem Groener, heeft behoorlijk wat ervaring met het groen in Haarlem. Ze kent het ambtenarenapparaat. Adviezen kosten veel geld en tijd maar de nadruk moet liggen op het omzetten van aanbevelingen en adviezen naar acties en maatregelen.

De heer Amand benadrukt dat bomen voor de leefbaarheid en het klimaat noodzakelijk zijn. De meerwaarde van groen voor het nageslacht moet bewaard blijven. Het groen moet inderdaad gewoon worden meegenomen in de plannen.

De heer Van der Ploeg van wijkraad Boerhaavewijk haalt aan dat de Boerhaavewijk er een mooi stukje bij krijgt, het vijverpark. Het groendenken moet door het hele ambtenarenapparaat worden verspreid. Het grondbedrijf heeft bij het vijverpark het complete terrein verkocht en er dreigt nu een karakteristieke bomenrij aan de Amerikaweg te verdwijnen, omdat het terrein tot aan de stoeprand is verkocht aan de ontwikkelaar. Het gaat om 89 bomen. Hij hoort nog graag of blauw ook onder groen valt.

Toegelicht wordt dat water altijd een afweging vormt. Als er groen verdwijnt, verdwijnt er ook wateropvang en dat dient altijd gecompenseerd te worden met 15% aan waterberging. Een dergelijke norm zou men ook voor groen kunnen hanteren.

Geconstateerd wordt dat er geen budget is gekoppeld aan het gemeentelijke, ecologische beleidsplan. Is het echt een ambitie of is het gewoon een rapport in een lade?

Er is wel degelijk een bedrag aan gekoppeld.

Tuinen waren vroeger tuinen met bomen en planten. Vervolgens werden tuinen parkeerplaatsen en nu zelfs betegelde buitenplaatsen. Geopperd wordt een belasting te heffen op verharding in tuinen – ook al is een tuin privéterrein.

Mevrouw Klazes vindt het gebrek aan samenwerking met partijen die geheel vrijwillig en met veel expertise het beste willen voor de stad ernstig. Zij wil er daarom graag een rol in spelen om dat beter tot z'n recht te laten komen en ze hoopt dat meer raadsleden zich daarbij willen aansluiten.

De voorzitter concludeert dat er wellicht veel herhaling ten opzichte van het verleden in het rapport zit, maar het is wel een oprechte poging om het groen in de stad (weer) de positie te geven die het verdient. De raadsleden krijgen het rapport. Het is absoluut niet de bedoeling van de RKC om wollig te zijn. De vertaling van het rapport bij de komende kadernota's zal ertoe bijdragen dat raadsleden, het college en de ambtenaren eisen kunnen opleggen qua groen en behoud van het groen. Samenwerking wordt door de RKC zeer gewaardeerd. Hij roept iedereen op tegen de ambtelijke organisatie te blijven duwen. De raad heeft absoluut de opdracht groen te bewaren, te bewaken en wellicht ook uit te breiden.

Het rapport doet aanbevelingen aan het college. Het college is het niet met alle aanbevelingen eens. Daar ligt een verantwoordelijkheid van de raad. Als de aanbevelingen zijn overgenomen, is het de taak van de raad te controleren of die taak ook wordt uitgevoerd.

Op 17 maart staat de nota geagendeerd in de commissie Beheer waar iedereen kan komen inspreken. Men kan de commissie Beheer ook schriftelijke stukken doen toekomen. Op 31 maart volgt behandeling van de nota in de raad.

Het verslag van deze bijeenkomst verschijnt zeer binnenkort op de gemeentelijke website van de Rekenkamercommissie.

De voorzitter bedankt iedereen heel hartelijk voor zijn komst. Die wordt zeer gewaardeerd.